

Een beter leven, een beter bestaan.

Beste mensen,

In het Tv-programma Buitenhof van Eerste Paasdag ging het over een warmte toeslag van 500 Euro. De Gemeente Rotterdam wilde de medische gegevens hebben van de aanvrager en sprak de behandelend arts daarop aan. Die arts weigerde de overdracht van die gegevens. Zag de zin daarvan niet in. Daarop werd de betreffende warmte toeslag door de gemeente afgewezen. Hetgeen mocht volgens de regels.

Een participatiewet, die zulke betutteling mogelijk maakt, is een schande. Wat mij betreft komt er in plaats daarvan een gericht basis inkomen voor mensen met een uitkering, waardoor al die potjes en toeslagen, plus de willekeur daarbij, gaan stoppen. We zijn een linkse politieke partij. Dat betekent, dat we de lastige toestand van armoede en ongelijkheid in ons land willen verbeteren. Niet alleen met geld geven en hulp bieden. Maar ook met systemen veranderen. Daarbij kunnen een goed overzicht en een goed inzicht helpen. Laten we eens kijken, hoever we daarmee kunnen komen.

Laten we het eerst eens hebben over dat moeilijke woord bestaanszekerheid. Zelf vind ik de kern daarvan, dat onze samenleving aan iedereen de garantie biedt op een behoorlijk leven. Met voor wie dat wil en kan, ook genoeg goed en zeker werk. Daaruit volgt ook een in de wet verankerd respect voor wie hulp of steun nodig heeft. Dus geen willekeur. Evenals het recht op een fatsoenlijk inkomen, waar je van rond kunt komen. En daarmee zijn we er nog niet.

Onze Grondwet zegt in Artikel 20, dat bestaanszekerheid van de bevolking een voorwerp van zorg voor de overheid is. Ik lees dat artikel vooral als een inspanningsverplichting. De tekst van dit artikel legt namelijk geen resultaat van die zorg vast. Al zijn er wel andere wetten en verdragen, waarin concrete mensenrechten zijn vastgelegd. Zoals het verdrag over de rechten van het kind.

En daarmee is de invulling van wat bestaanszekerheid dan is, ook een politieke kwestie. Wat kunnen we als gemeenschap doen, wat hebben we daarvoor over. Je moet je dan eerst afvragen, wat er mis is, wat er is misgegaan. Of wat er het meeste mis is. En dan zoeken naar een uitweg. Of uitwegen.

Daartoe voer ik jullie langs een aantal recente rapporten, waarin onze crisis van de zekerheid van het bestaan wordt verwoord. Elk rapport is tegelijk ook weer een waarschuwing: nog erger kan ook nog. Hier komen ze.

Onze afdelingsgenoot Meike Bokhorst schreef voor de Nationale Ombudsman het rapport "Sociale Minima in de knel". Een alleenstaande moeder met twee jonge kinderen zegt daarin: "Ik heb een auto-immuunziekte. Daardoor kan ik niet meer werken. Al mijn geld gaat op aan mijn ziekte. Ik houd mijn hart vast, voor als mijn energierekening straks omhooggaat. Waar moet ik dat geld vandaan halen? De kernboodschap van dit

Ombudsman rapport is deze. Het geldende sociaal minimum is, ook na de verhoging van het minimumloon met 10%, niet toereikend voor een fatsoenlijk bestaan.” De voorstellen om van 10 euro meteen 14 euro te maken, liggen klaar. PvdA en Groen Links hebben een helder plan daarvoor ingediend.

Het sociaal cultureel planbureau schreef het rapport “Eigentijdse Ongelijkheid”. Je positie in de maatschappij hangt niet alleen af van opleiding, beroep, inkomen en vermogen. Belangrijk zijn ook: wie ken je, waar hoor je bij en hoe ben je in andermans ogen, ben je gezond of genoeg aantrekkelijk. Een op de zes Nederlanders komt op die punten niet goed mee en zit opgesloten in achterstand.

Het NIBUD scherpt dit beeld aan. Financieel gesproken, is 60% van de Nederlanders financieel ongezond of kwetsbaar.

Al eerder schreef de onderzoeker Thomas Kampen over Klem in de Bijstand. Wie eenmaal in de bijstand zit, ontkomt moeilijk aan armoede, onzekerheid, vernedering en verdachtmakingen. Zijn stelling: voor echt fundamentele veranderingen moet de bijstand als systeem op de schop. Helemaal mee eens.

Daar bovenop komen dan de fouten en incidenten. Die geen toeval zijn. De NRC schrijft bijvoorbeeld: “twee keer zoveel mensen in armoede door overheidsfout.” Al jaren moeten gezinnen in armoede toeslagen terugbetalen waar zij recht op hebben. De groep blijkt nu ook weer groter te zijn dan eerder gedacht.

Deze misstanden in de uitvoering, we weten dat na het rapport over de toeslagen gewoon, zijn vaak het gevolg van een tunnel visie, ofwel, de ene hand weet niet, wat de andere doet.

En doet de regering dan helemaal niets tegen het onrecht en de chaos? Nou, dat ook weer niet.

Een voorbeeld van wat de regering doet. Met een wat betreft de toonzetting blij bericht. De NOS meldt ons: “programma gratis schoolmaaltijden begonnen, kinderen kunnen ook Waardebon krijgen.” Maar let op. Diezelfde NOS zegt in een ander bericht: armoede in gezinnen vaak niet zichtbaar in de klas. En ook: het nieuwe maaltijdprogramma geldt voor een jaar. En wat zo een waardebon met je kan doen als kind, daar gaat de berichtgeving niet over.

En heel iets anders. Het Nul Uren contract verdwijnt. Om plaats te maken voor iets dat er erg op lijkt.

En zo komen we dichterbij de kern van de zaak.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten schreef een verhaal, essay genoemd, met de titel “Bestaanszekerheid als belofte”. In mijn ogen gaat het bij die belofte nu nog te veel om “Veel beloven, weinig geven”. Maar het is wel degelijk een begin. En wat er nu met deze regering aan het gebeuren is, staat er vlijmscherp in. Wat er staat. Ik citeer.

“De bestaanszekerheid als grondwettelijke zorg van de overheid is in crisis. Met ongekeende compensatiemaatregelen helpen we inwoners om te kunnen overleven. Gemeenten zien het aantal huishoudens dat zij bij inkomenscrises moeten helpen, de afgelopen jaren verdubbelen naar bijna een miljoen huishoudens. Waar het eerst over risico inschattingen ging, gaan de signalen van oranje naar rood: veel huishoudens zijn of komen nog in de problemen. Het lijkt of de politieke werkelijkheid geen echte oplossing kan bieden voor de dagelijkse bestaanszekerheidsproblemen van mensen.”

In mijn eigen woorden: de regering bestrijdt vooral de symptomen. Intussen woekert de ziekte door. Met slappe medicijnen wordt de pijn wat onderdrukt. En vaak tijdelijk. Maar het armoedeprobleem wordt ondertussen alleen maar erger. En de achterliggende ongelijkheid in kansen en uitkomsten verandert niet.

In mijn ogen siert het de VNG, dat zij daarom een andere beleidsaanpak voorstellen. Kijk waar je over tien jaar wilt zijn. Zie armoede wanneer die door ongelijkheid komt, als een probleem met brede oorzaken. Al vind ik die tien jaar die ze noemen wel veel te lang, een duidelijke doelstelling met elkaar afspreken is wel de enige manier om een beter leven voor iedereen dichterbij te brengen. En die stellen ze voor. De doelstelling die ze noemen is als volgt. “Inkomen is weer genoeg om van te leven. Iedereen ontwikkelt mee in de maatschappij. De overheid vertrouwt inwoners en wordt betrouwbaar.” Met vijf concrete doorbraken erbij. Helaas soms vaag gesteld, ik maak ze hier zelf concreter.: 1. Gemeenten en UWV doen samen de arbeidsmarkt ondersteuning. 2. Lokale overheden krijgen een sturende rol in de volkshuisvesting. 3. Het basispakket als kosteloze verzekering, inclusief mondzorg, is er voor iedereen en maakt zo het gezondheidsverschil in positieve zin. 4. Aanpak van de oorzaak van schulden. Preventief optreden, maar ook ruimhartig saneren met gemeenten in de hoofdrol 5. Mensen met een arbeidsbeperking weer in een reguliere baan brengen. Investeren in echte participatie. Dat zouden prima doorbraken zijn. Zelf zou ik er nog drie punten bij zetten: 1. leerrechten bij de geboorte aan iedereen toe te kennen, om te besteden in onderwijs en ontwikkeling, 2. strenger zijn bij slechte werk omstandigheden en zware beroepen, een sterke ARBO terug bij de overheid, 3. En nog maar eens. Een basisinkomen als recht op een uitkering in plaats van de huidige onzekere participatiewet. Met die drie punten erbij zou dit plan niet alleen een doorbraak in acht delen zijn, maar ook een linkse doorbraak.

De VNG noemt deze doorbraak en deze doelstelling een Wet op de Bestaanszekerheid. Wat een mooi actiepunt! Een nieuwe wet maakt het echt makkelijker om het recht op een goed leven ook af te dwingen. Daar kan de PvdA met Groen Links zich dan op onze eigen manier ook sterk voor maken. Een heldere actie tegen armoede en ongelijkheid, die we nog niet in die vorm hadden. En dan samen met een gemeentelijke Wijkaanpak, vooral op energie. Dat kan nu mooi gebeuren met het oppakken van een klaarliggend plan daarvoor, gemaakt door de Nederlandse vereniging voor duurzame energie. Door woningverbetering, wijk voor wijk, planmatig en grootschalig, aan te pakken, zeggen ze, worden drie vliegen in een klap geslagen. De energiearmoede wordt teruggedrongen, het bedrijfsleven kan opschalen en kosten reduceren en er wordt fors op aardgas en CO2 uitstoot bespaard. De kosten van het huidige energie plafond hoeven dan niet meer te worden besteed. Het geld gaat naar

dit toekomstplan. Dan moet je daarvoor een Rijksregeling scheppen, die gemeenten en burgers financieel en praktisch ontzorgt. En die zo aan de markt perspectief biedt op zekerheid, voorspelbaarheid en volume. Zo kunnen, hebben ze uitgerekend, 1,1 miljoen gezinnen een structureel veilige energierekening krijgen, die gemiddeld 1100 euro lager ligt dan nu. Want de huidige regelingen zijn te versnipperd, te ingewikkeld of te karig voor een snelle verbetering.

Dat zijn twee hoofdwegen, de sociale en de ecologische, die we in Nederland zelf kunnen kiezen. En die ons uit de diverse crises kunnen helpen leiden. Tegelijk zijn het, samen met die doorbraak in acht delen, ook kernpunten in een nog te maken Rood Groen partijprogramma.

Daarom als afsluiting mijn volgende slogan. Wat maakt ons zo sterk in de sociale strijd? Dat kan nu alleen onze band zijn van rode en groene solidariteit.

Den Haag 9 – 04 – 2023

Louis Plas.